

Oefeningen en toetsen met Woordcombinaties

(Welmoed Crossen en Lut Colman, 28-4-2023)

Hieronder vindt u een aantal suggesties voor het maken van oefeningen en toetsen met Woordcombinaties. De eerste voorbeelden zijn algemene oefeningen en toetsen. Daarna geven we een paar suggesties voor oefeningen en toetsen in een aantal thema's, bv. het medische domein en de politiek. U kan het materiaal uit Woordcombinaties gebruiken om zelf oefeningen te maken. Bepaal welke woorden in een thema geleerd moeten worden en gebruik Woordcombinaties om die woorden aan te bieden in verschillende contexten.

Oefening 1: bekijk de voorbeeldzinnen bij een lemma. Welke verschillende betekenissen heeft het woord? In welke verschillende constructies komt het woord voor? Bekijk vervolgens een aantal zinnen met woorden uit de lijsten bij de combinatiemogelijkheden. Laat de leerlingen/studenten daarna zelf woorden uit de verschillende syntactische relaties combineren tot zelf bedachte zinnen. Bv. lemma analyseren: onderzoeker (subject) + monster (object) + grondig (bepaling) = de onderzoekers analyseren het monster grondig, ...

Oefening 2. Kies de juiste betekenis en zet in de correcte vorm.

1. We hebben dit jaar nieuwe bestelbussen (verwerven/**aanschaffen**/afschaffen).
2. De Kok en Janssen (berekenen/beïnvloeden/**beschrijven**) de problematiek onder jongeren.
3. In een relatie is (**communiceren**/concentreren/combineren) heel belangrijk.
4. De eiser (**claimen**/bevestigen/bewijzen) dat hij veel emotionele schade had.
5. De loodgieter zal binnen vijf dagen de cv-ketel komen (inrichten/vastzetten/**installeren**).
6. Gerrit kan als geen ander kennis (geven/**overdragen**/verschaffen).
7. 'Je hebt je haar gekamd' (merken/**opmerken**/ontdekken) Harry (...).
8. Als je energie wil besparen, (**uitschakelen**/afzetten/afbreken) je alle apparaten (...).
9. Ik (zich handhaven/zich hechten/**zich verheugen**) al maanden op de vakantie.
10. Het virus heeft in een mum van tijd over de wereld (versnellen/**verspreiden**/vertakken).

Oefening 3. Zet de juiste vorm op de stippellijnen.

In de gevangenis Het Adelaarsnest wordt de orde niet altijd goed ... **gehandhaafd**. Op een dag ... **breekt** er een rel ... **uit** in de B-vleugel. De gevangenen ... **vallen** massaal de cipiers aan. 'Lang leve de vrijheid!' wordt er geroepen. Er worden zelfs deuren open gebroken. In het tumult ... **weten** Johan en Marie te ... **ontsnappen** ... **uit** de gevangenis. Ze ... **glippen** door de grote poort en rennen dan door het hoge gras. Johan ... **moedigt** Marie ... **aan** om door te zetten. Ze lopen over een wankel bruggetje over een rivier. Ziezo, de eerste vuurproef hebben ze ... **doorstaan**. Dan ... **bereiken** ze een donker bos. Ze springen over hoge boomwortels en ... **duwen** grote takken opzij. Tot hun grote angst horen ze de cipiers ... **naderen**. Marie ... **wendt zich** tot een grote boom. 'Johan!', roept ze, 'Laten we deze eik ... **gebruiken** om ons te verstoppen! Dan ... **zorgen** we ... **ervoor** ... **dat** de cipiers ons niet kunnen vinden.' Behendig klimmen Johan en Marie in de boom. 'Dit heb je goed ... **bedacht**' ... **fluistert** Johan Marie ... **toe**. Onder hen horen ze de cipiers voorbijsnellen. Johan en Marie blijven muisstil zitten totdat de voetstappen in de verte verdwenen zijn.

Oefening 4. Vul het juiste voorzetsel in.

1. Het kleine kind was zo gehecht ... **aan** de beer, dat ze hem niet losliet.
2. Fatima is altijd al geïnteresseerd geweest ... **in** geschiedenis.
3. Jongeren uit lagere klassen identificeren zich ... **met** zijn verhaal.

4. Je moet niet al je aandacht concentreren ... **op** één taak.
5. Het onderzoek beperkt zich ... **tot** de drankproblematiek onder jongeren.
6. De groep heeft de leraar hartelijk bedankt ... **voor** de informatieve les.
7. De crimineel verzocht de rechter ... **om** medelijden.
8. De verdachte is desondanks veroordeeld ... **tot** tien jaar cel.
9. Jacob geniet elke dag ... **van** zijn wandeling naar het werk.
10. Mensen kunnen zich soms zo ergeren ... **aan** een klein oponthoud.

Oefening 5. Maak de uitdrukking af.

1. Hij is het ... **zwarte** schaap van de familie.
2. Vertel op! Voor de ... **dag** ermee!
3. Jan is zo ontzettend boos op Kees. Hij kan hem wel ... **schieten**.
4. Dat kun je niet vertellen. Dat is iemand blij maken met ... **een dode mus**.
5. Je kan niet zomaar het gras voor zijn ... **voeten wegmaaien**.
6. Zij kan goed schaatsen. Dat is haar met de papepel ... **ingegoten**.
7. Als je dat doet, sla je twee vliegen ... **in één klap**.
8. Nu houd je op! Ik heb er schoon ... **genoeg van**.
9. Door deze cursus kom je goed ... **beslagen** ten ijs.
10. De trein was volgepakt. We zaten als ... **sardientjes** in een blik.

Oefening 6. Vul de juiste werkwoorden in op de stippellijnen.

Iedereen wil maar 'hoger, hoger, hoger' en dat ... **leidt** tot spanning en prestatiedruk, aldus onderwijsminister Robert Dijkgraaf zaterdag in de *Volkskrant*. In het interview ... **pleit** de minister voor een waaiermodel waarbij je alle kanten op kunt, in plaats van een piramidemodel waarbij er aan de top steeds minder plek is. "Ik denk dat ons land in een fase zit waarin we wel klaar ... **zijn** met het proces dat iedereen hoger opgeleid moet worden. Voor mij voelt dit als een kantelpunt." Aldus de voormalig hoogleraar van het prestigieuze Princeton.

In de mentorgesprekken met mijn leerlingen is de gevoelde werkdruk altijd een thema. Vooral meisjes ... **vergelijken** zichzelf voortdurend met anderen en willen de beste cijfers ... **halen**. Daarnaast doen ze ook graag extra dingen die goed op het cv ... **staan**.

Dat beeld lijkt te ... **passen** in een groter plaatje. Uit recent onderzoek over het welzijn van jongeren blijkt dat 47 procent van de leerlingen (nogal) veel schoolse werkdruk ervaart, in 2001 was dit nog 16 procent. Tegelijkertijd vinden leerlingen school sinds 2013 minder leuk en is de mentale gezondheid, vooral bij meisjes, schrikbarend ... **afgenomen**.

Doorstuderen voor elektro-technet

Wat kunnen we doen? Minister Dijkgraaf legt de nadruk op de hoeveelheid vakmensen die we nodig hebben en dat het tijdperk van denken in 'hoger' en 'lager' voorbij moet zijn. Immers, met een filosofie-opleiding ga je vermoedelijk een stuk minder ... **verdiene**n dan als elektro-technet.

Of een 'hoger' leven alleen gaat over meer geld verdienen laat ik graag aan afgestudeerde filosofen over, maar gaan mijn leerlingen het schoolsysteem ooit als waaier zien? Ik denk het niet, die willen graag opties openhouden, maar toch vooral om zo 'hoog' mogelijk uit te komen. Ze kiezen voor een pakket met filosofie én natuur- en scheikunde zodat ze alle studies kunnen ... **doen**.

Leren boven je macht

Daardoor tillen veel leerlingen boven hun macht. Ze gaan berekenend te werk en sturen, met bijles en keihard blokken op het laatste moment, op de toets om hun diploma te halen. Dat leidt tot een wonderlijke paradox: de leerresultaten ... **dalen** al jaren, maar het aantal havo- en vwo-gediplomeerden ... **stijgt** licht. Het lukt leerlingen steeds beter het systeem te bespelen, maar steeds minder om werkelijk diep te leren.

Beter lijkt het me om leerlingen sterke inhoudelijke lessen te ... **geven** zodat ze zelfverzekerd toetsen en examens in kunnen en vervolgens de maatschappij. Over hoe dat te ... **bereiken** stonden (ook al) in de *Volkscrant* afgelopen weken twee goede ingezonden brieven.

Leraar maatschappijleer en filosofie Mark van Leeuwen hield een pleidooi voor focus in de les: huiswerk binnen kantooruren, afleidende apparaten de school uit en verplicht minder vakken. Leraar economie en lerarenopleider Ton van Haperen stelde dat het tijd wordt om leerlingen niet constant het zwaard van Damocles boven het hoofd te ... **hangen**: laat niet selectie maar beheersing bij toetsing leidend zijn.

Als we dit doen – van vmbo tot vwo – krijgen we misschien een echte waaier.

Erik Ex (1987) is leraar geschiedenis op het Cygnus Gymnasium in Amsterdam. Hij schrijft elke twee weken een column.

Bron: Trouw, 11 januari 2023.

Oefening 7. Haal de fouten uit de volgende zinnen.

1. Het rapport wordt uitvoerig gesproken in de Ministerraad. **besproken**
2. De leerlingen durven niet te wagen aan de opdracht. **zich**
3. Ik heb je toch gewaarschuwd van de grote hond! **voor**
4. Het vuur verdampt meteen als je er water op gooit. **dooft**
5. De energierekening is te hoog. We moeten ons verbruik vermenigvuldigen. **verminderen**
6. Hij zwerft dat hij het nooit meer zal doen. **zweren**
7. De gemeente worstelt al langer in geldproblemen. **met**
8. Ik hecht me helemaal geen waarde aan deze schoenen meer. **me**
9. Onze baas kan echt niet veranderen. Hij realiseert nooit op zichzelf. **reflecteert**
10. Voor meer informatie verwijzen we u graag op onze website. **naar**

Oefening 8. Bedenk synoniemen voor de vetgedrukte woorden.

1. Hij is koppig en zal de excuses niet **accepteren. aanvaarden**
2. Lianne **representeert** de hele klas in de klassenvergadering. **vertegenwoordigt**
3. De coach **spoort ons aan** om nog harder te rennen. **moedigt aan**
4. Ik denk dat het een goed idee is om deze vergadering **af te ronden. te beëindigen**
5. Hij **claimt** dat hij de beste zanger van het land is. **beweert**
6. De boeken zijn op alfabetische volgorde **geordend. gerangschikt**
7. De boswachter baant zich **geïrriteerd** een weg door het plastic afval. **geërgerd**
8. De jagers **observeren** dat er steeds minder wild in het bos rondloopt. **merken op**
9. De bevolkingsaantallen van de noordelijke dorpen zijn sterk **verminderd. gedaald**
10. Het agendapunt wordt **weggehaald**, want er is geen tijd meer. **geschrap**

Oefening 9. Vind de verschillende betekenissen van het woord **uitlopen**.

1. De afspraak **loopt** met wel een uur **uit**.
2. Het was feest en het hele dorp **liep uit**.
3. Het gaat om een broek die naar onder toe wijder **uitloopt**.
4. Boomknoppen die **uitlopen** noem je schuivende knoppen.
5. Helaas is de les wéér **uitgelopen**.

Oefening 10. Maak de zinnen actief.

Materiaal voor de oefening: passieve zinnen in Woordcombinaties

Oefening 11. Op hoeveel manieren kan je jezelf lachen? Zoek 'lachen' op in Woordcombinaties. Typ daarna in Google "zich * lachen", druk nog niet op Enter en bekijk de lijst met opties. Kun je meer vormen vinden? Zijn er nog andere werkwoorden die in dezelfde constructie voorkomen?

1. Zich ... lachen
2. Zich ... lachen
3. Zich ... lachen
4. Zich ... lachen
5. Zich ... lachen
6. Zich ... lachen
7. Zich ... werken
8. ...

Oefening 12. Doorgaans betekent 'vallen' als zelfstandig werkwoord dat iets of iemand door de zwaartekracht naar de grond geworpen wordt. Maar dit is lang niet het enige gebruik en de enige betekenis van vallen. Welk type werkwoord is 'vallen' in de constructie 'dat valt te voorspellen'? Kan je 'vallen' hier vervangen door een ander werkwoord? Zijn er nog andere werkwoorden dan 'voorspellen' in deze constructie mogelijk? Zoek op Google met 'dat valt te *'.

1. **Dat valt te bezien**
2. **Dat valt te verwachten**
3. ...

Medisch domein

Oefening 1. Kies het juiste woord en zet in de juiste vorm.

1. De (bezoeken/besmetten/**bevruchten**) eicel nestelt zich na een paar dagen.
2. De medicijnen moeten altijd goed (corrigeren/**controleren**/constateren) worden.
3. Als je je oren niet goed schoonmaakt, kunnen ze gaan (verhitten/stollen/**ontsteken**).
4. Het bloed (hechten/genezen/**stollen**) na een poosje.
5. De onderzoekers (**analyseren**/argumenteren/interpreteren) het bloed in het lab.
6. Je krijgt platte kiezen als je met je tanden (kneden/**knarsen**/kleven).
7. Hij rookt veel en (realiseren/waarschuwen/**riskeren**) daarom gezondheidsschade.
8. Robin is op 23 maart dit jaar (**uitrekenen**/uitstellen/uitlopen) en verwacht een meisje.
9. Je lichaam (afsluiten/**afbreken**/afvoeren) de suikers
10. We (**aanbrengen**/aanleggen/aanvullen) de zalf driemaal daags op onze huid

Oefening 2. Vul het juiste woord in de juiste vorm in op de stippelijntjes. (Er zijn meer werkwoorden mogelijk. Of geef een lijst met de keuzemogelijkheden)

Margot ... **arriveert** zenuwachtig bij de huisarts. Een paar weken geleden had ze last van een rode huid en heeft de dokter gordelroos ... **geconstateerd**. Sindsdien ... **gebruikt** ze een crème om de uitslag te ... **behandelen**. Ze meldt zich bij de assistente en ... **wacht** tot de dokter haar ophaalt. Na enkele minuten ... **verschijnt** de dokter in de deuropening en ... **wenkt** haar. Margot schudt de dokter de hand en loopt naar binnen. 'Hoe gaat het met je?', vraagt de dokter, 'Ben je goed ... **genezen** van je gordelroos?' Margot ... **antwoordt** dat ze de crème elke dag ... **aanbrengt** en heeft ... **gemerkt** dat de pijn erg ... **verminderd** is. De dokter reageert tevreden. 'Maar ik zie wel dat mijn huid soms een beetje open... **barst** en ik ben bang dat het gaat ... **ontsteken**. Kunt u die wondjes misschien ... **hechten**?', voegt ze snel toe. 'Ik ... **begrijp** je, maar deze wondjes zullen niet zo gauw infecteren. Ik ... **adviseer** je om je huid goed te reinigen en de crème te blijven smeren. Dan zal de gordelroos zich niet verder ... **verspreiden**.' Margot ... **ontspant** zich en ... **bedankt** de dokter vriendelijk. Opgelucht verlaat ze de dokterspraktijk.

Oefening 3. Kies het juiste voorzetsel bij het woord.

1. Breng de zalf aan ... **op** de huid voor je gaat zonnen.
2. Je kunt helaas niet zo gemakkelijk ... **van** medicijnen wisselen.
3. Baby's zuigen melk ... **uit** de borst van de moeder.
4. Jullie moeten goed ... **voor** de patiënten in de slaapzaal zorgen.
5. Ontbijtkoek blijft altijd ... **aan/tussen** je kiezen kleven.
6. Gelukkig is de oude man ... **van** al zijn kwalen genezen.
7. De dokter behandelt de ziekte ... **met** de beste medicijnen die er zijn.
8. De chirurg is gespecialiseerd ... **in** de interne geneeskunde.
9. We hopen dat ze ziekte niet uitzaait ... **naar** de vitale organen.
10. Ik zal de medicijnen ophogen ... **tot** de klinische dosering.

Oefeningen: Politiek

Oefening 1. Kies het juiste woord en zet in de juiste vorm.

1. Bernard wil zich (aanpassen/**aansluiten**/aantreffen) bij een politieke partij.
2. Er (**demonstreren**/demonteren/definiëren) honderden mensen bij het Binnenhof.
3. Het PvdA-kamerlid (schatten/schetsen/**steunen**) het kamervoorstel niet.
4. Je kunt niet (voortzetten/**voorspellen**/vorderen) hoe de economie zich ontwikkelt.
5. De VVD (wenden/wisselen/**weigeren**) samen te werken met GroenLinks op het gebied van verduurzaming.
6. Van 1999 tot 2012 (zeggen/**zetelen**/plaatsen) hij in het Waals Parlement als fractievoorzitter.
7. Rutte besluit niet af te treden. Hij wil zijn premierschap (voorbereiden/vormen/**voortzetten**).
8. De kamervoorzitter staat niet toe dat jullie zomaar de spreker (onderscheiden/**onderbreken**/onderdrukken). Laat haar eerst uitspreken.

9. Het aannemen van het veelbesproken wetsvoorstel is zwaar (**beïnvloeden**/bedoelen/beantwoorden) door een sterke lobby.
10. Officieel (beamen/beoordelen/**benoemen**) de koning de ministers en staatssecretarissen en ook de commissaris van de Koning.

Oefening 2. Vul in het volgende verhaaltje de juiste woorden in en zet ze in de juiste vorm.

De partij heeft een uitgebreide verkiezingscampagne op poten gezet en op veel plekken haar standpunten ... **gepromoot**. De partij wil de toenemende armoede in de gemeente ... **verhelpen** en meer werkgevers in de gemeente ... **verwelkomen**. Uiteindelijk ... **stemde** vorige week 23% van de mensen in de gemeente op de partij. Daardoor ... **belandden** er maar liefst vijf partijleden in de gemeenteraad. Ook hebben veel mensen zich ... **aangesloten** bij de partij. De partijvoorzitter ... **verklaarde** gisteren dat er een enorme zege is ... **behaald**: 'We zijn ontzettend trots en staan te popelen om onze achterban te ... **vertegenwoordigen**.' Om de grote overwinning te vieren, hebben alle partijleden zich ... **verzameld** op het dorpsplein. Ze werden ... **ontvangen** door een lovende speech van de partijvoorzitter en een feestelijke borrel. ... **gefrustreerde** tegenstanders meenden dat de partij de stemuitslag heeft ... **gemanipuleerd**. De partijvoorzitter ... **reageerde** onverschillig: 'Dat ... **getuigt** van weinig reflectievermogen. We hebben de verkiezing eerlijk ... **gewonnen**.'

Kies uit de volgende woorden:

verklaren - behalen - stemmen - promoten - manipuleren - verhelpen - reageren - ontvangen - verwelkomen - aansluiten - verzamelen - getuigen - belanden - winnen

Oefening 3. Kies het juiste voorzetsel bij het woord.

1. Juliëtte heeft bij de waterschapsverkiezingen ... **op** een groene partij gestemd.
2. De partij won gister ... **van** de andere partij met een verschil van drie zetels.
3. De VVD besloot zich niet te mengen ... **in** de discussie rondom schaliegas.
4. De fractievoorzitter schold de premier uit, maar zij verlaagde zich niet ... **tot** dat niveau.
5. De Nederlandse samenleving wacht al jaren ... **op** structurele onderwijsvernieuwingen.
6. De demonstranten wendden zich nu ... **tot** de grootste vervuilers.